

Р Е Ц Е Н З И Я

от доц. д-р Габриела Николова Кирова

на дисертационен труд на Йоанна Евтимиос Статопулу

на тема: „Изграждане на положително отношение към математиката при 5-7-годишни деца със и без лека интелектуална недостатъчност“

за присъждане на ОНС „Доктор“ в професионално направление 1.2. Педагогика
(Предучилищна педагогика)

Научен ръководител: доц. д-р Розалина Енгелс-Критидис

Представяне на докторанта

Йоанна Статопулу е родена на 10.02.1979 г. Завършила е Експерименталното училище към Атинския университет през 1996 година. Тя е бакалавър по Математика на Атинския университет, Факултет по математика. Магистърска степен получава през 2012 г. от СУ „Св. Кл. Охридски“ със специалност „Специална педагогика“. Целият ѝ професионален опит и до момента е свързан с преподаване на математика на ученици със специални образователни потребности. Владее отлично английски език. Има сертификати за обучение по гръцки език на глухи и сертификат за владееене на Брайл. Йоанна Статопулу притежава сертификати от участие в девет специализирани квалификационни курса, свързани с обучението на ученици с обучителни трудности и специални образователни потребности.

1. Обща характеристика и актуалност на дисертационния труд

Работата на Йоанна Статопулу е с общ обем от 278 страници, от които основният текст обхваща 228 страници. Библиографията (стр. 231 – стр. 269) включва 449 източника на английски език. Приложенията са 5 (от А до Е) и са поместени на 6 страници (стр. 272 – стр. 278). Те включват формуляри, чек-лист и анкетни карти. В текста на изложението има общо 5 таблици и 83 диаграми, които представят нагледно получените резултати от експерименталното изследване.

В структурно отношение трудът е построен правилно и логически издържано. В него има Увод, пет глави, изводи и препоръки, приноси и библиография. Като структура, обем и последователност на изложението дисертационният труд на Йоанна Статопулу отговаря на изискванията за такъв вид разработки.

В увода (стр. 7 – стр. 11) целенасочено и аргументирано дисертантката е обосновала причината да се насочи към разработването на дисертационната тема. Математическата компетентност е една от ключовите компетентности и е с основно значение за успешното реализиране на всеки човек в живота. Затова формирането на положителна нагласа към изучаването на математика още от ранна детска възраст е от особено голямо значение. Дисертантката фокусира изследователския си интерес към възможностите за създаване на такава положителна нагласа, както у деца с типично развитие, така и у деца с лека интелектуална недостатъчност на 5-7-годишна възраст. Една от нейните цели е да проучи влиянието на семейството, детската градина и началното училище за създаване на положителна нагласа към математиката. Може да се отбележи, че темата е значима, актуална и с подчертана научна стойност.

В глава първа (стр. 12 – стр. 70) Йоанна Статопулу е направила теоретичен обзор на проблема за ролята на положителната нагласа при придобиване на нови знания и умения. Разгледана е функцията и ролята на семейството или близкия роднински кръг на 5-7-годишните деца с типично развитие и особено при деца с лека интелектуална недостатъчност. Дисертантката показва отлично познаване на специализирана научна литература (педагогическа и психологическа). В тази част на дисертацията проличава отлично познаване и коректно боравене с класически и съвременни литературни източници. Много добро впечатление прави научният стил на изложението. В последния параграф на първа глава е отделено специално място за значението на изграждането на положително отношение към усвояването на знания и умения при деца с лека интелектуална недостатъчност, посещаващи масовите детски градини и начални училища.

Във втора глава (стр. 71 – стр. 135) Йоанна Статопулу е направила солиден теоретичен анализ на значението и аспектите на създаване на положителни нагласи конкретно към елементарните математически представи и към математиката като училищен учебен предмет при 5-7-годишни деца/ученици без и с лека интелектуална недостатъчност. В отделните параграфи последователно са засегнати факторите, които влияят за изграждането на положителни нагласи, особеностите при овладяване на математически знания при децата с лека интелектуална недостатъчност, мястото и ролята на семейната среда и на образователните институции (детска градина и начално училище) за изграждане на положителни нагласи към математиката у 5-7-годишните ученици без и с лека интелектуална изостаналост. И тук откривам ясно заявена авторска позиция на дисертантката относно ролята и значението на приобщаващото образование

за учебните постижения на ученици с лека интелектуална недостатъчност. Анализът в глава втора е базиран на сериозно познаване на специализирана научна литература (не може да не направи впечатление внушителният списък публикации по темата в библиографията), както и на компетентно интерпретиране на цитираните концепции. Специално са разгледани и анализирани ролята на образователните институции – детски градини и начални училища – за изграждането на положителни нагласи у децата и учениците към математиката в условията на приобщаващото образование.

В глава трета (стр. 136 – 145) са формулирани целта, задачите, хипотезите и обхвата на изследването. Целта е кратко, но ясно и изчерпателно формулирана. Тя е декомпозирана в пет изследователски задачи, които също са научно издържани. Йоанна Статопулу е формулирала пет изследователски хипотези, което е оправдано от гледна точка на многоаспектността на изследователската цел. Избраните методи са адекватни на целта и задачите на дисертационния труд. Обхватът на изследването е 118 учащи в първия петмесечен период (учебната 2016/2017 година) и 115 учащи през втория петмесечен период (учебната 2017/2018 година). В тази извадка от 233 участници в изследването (115 учащи в експерименталната група и 118 учащи в контролната група) 25 учащи от експерименталната група са с лека интелектуална недостатъчност и 23 учащи от контролната група са с лека интелектуална недостатъчност. В глава трета е представена в табличен вид ежедневната програма на експерименталната работа. Нагледно са представени чрез диаграми някои характеристики на обхванатите в експеримента лица като възраст и пол. В последния шести параграф на глава трета са представени стъпките в изследователската процедура.

Глава четвърта (стр. 146 – стр. 171) е с подчертана научна стойност. В нея подробно и изчерпателно Йоанна Статопулу е представила своята авторска „Образователна програма за насърчаване на изграждането на положително отношение към математиката в предучилищна и начална училищна възраст при деца с нормално развитие и с лека интелектуална недостатъчност“ (програмата, наречена „Пет магически месеца“). Авторката защитава своята мотивация за разработване на програмата, образователните и възпитателни цели, използваните и приложени методи, стратегии и средства в програмата, изискванията при изпълнението на образователната програма, избраните теми от учебното съдържание – 15 основни теми по математика, както и реализираните междупредметни връзки в хода на прилагане на образователната програма (с обучението по гръцки език, биология, астрономия, наука, чужд език, изкуство, музика и физическо възпитание). Програмата е насочена към родителите на

деца в предучилищна възраст (5-6-годишните), към родителите на ученици в първи клас на основното училище (6-7-годишни), към детските и началните учители, които работят с ученици в норма и с лека интелектуална недостатъчност. Програмата е представена по месеци („Магически месец едно“ и т.н.) като всички дейности и процедури са описани добросъвестно за всяка седмица от месеца и за всеки ден от седмицата (4 дни от седмицата – понеделник, вторник, четвъртък и петък). Отлично впечатление прави научната и методическа издържаност на избраните теми, дейности, похвати, както и конкретните задачи и упражнения. Ясно личи „пристрастното“ авторско отношение при реализацията на експеримента със собствената образователна програма на Йоанна Статопулу.

В последната пета глава на дисертацията (стр. 172 – 225) е представен анализа на резултатите от изследването (количествен и качествен). С адекватни математико-статистически методи са изследвани и отчетени наличието или отсъствието на интерес към математиката у деца на 5-7-годишна възраст обучавани и необучавани с авторската образователна програма „Пет магически месеца“. Всички резултати са нагледно представени в 80 цветни диаграми. Анализирани са в сравнителен план резултатите на изследваните експериментални и контролни групи преди и след експерименталното обучение в двата отделни петмесечни периода (първи етап и втори етап). Приложен е адекватен статистически инструментариум (Алфа на Кронбах). Видно от текста и диаграмите резултатите от експеримента потвърждават работните хипотези. Може да се заключи, че приложената от Йоанна Статопулу образователна програма категорично допринася за изграждане на положително отношение на 5-7-годишни деца/ученици с и без лека интелектуална недостатъчност към математиката. Оценката на нагласите към математиката е направена чрез анкетно проучване (приложения С, D и E, стр. 276 – стр. 278) по авторски критерии, за които са формулирани съответни индикатори. Това са твърдения с избираеми отговори по скала: напълно съгласен, съгласен, неутрален, несъгласен и напълно несъгласен. Смятам, че използваната от дисертантката във формуляра за анкета гама от твърдения обективно отразява многообразието от нагласи и отношение на 5-7-годишните ученици с и без лека интелектуална недостатъчност към математиката.

2. По заключението, препоръките и приносите

Заклучението и препоръките (стр. 226 – стр. 228) са синтез на цялостното теоретико-експериментално изследване и приложената авторска програма за работа и обучение с 5-7-годишни деца/ученици без и с лека интелектуална недостатъчност.

Формулираните приноси отразяват достойнствата на работата, изтъкнати по-горе.

3. Оценка на основните резултати и приноси на дисертационния труд

Докторантката е изпълнила поставените в изследването задачи и е доказала работните си хипотези. Внимателният прочит и анализът на разглеждания дисертационен труд дават основание да се посочат следните положителни резултати, научни и приложни приноси на изследването:

- Направен е богат, целенасочен и компетентен литературен обзор по темата (библиографията включва 449 източника);
- При теоретичното изследване ясно е заявена авторската позиция;
- Създаден е авторски модел – образователна програма, който е детайлно разработен и приложим в масовата практика (в детски градини и начални класове);
- Опитно апробиран е експерименталният модел на работа с 5-7-годишни ученици с и без лека интелектуална недостатъчност;
- Разработена е програма за родители на ученици на 5-7-годишна възраст с и без лека интелектуална недостатъчност за създаване на положително отношение към математиката;
- Количественият и качественият анализи на получените в експерименталната работа резултати доказват категорично ефективността на авторската образователна програма.

Бележки и препоръки

Според моето виждане има известно основание да бъдат обединени съдържателно теоретичните анализи в първа и втора глава, но бих приела и основанията те да са отделени.

В автореферата на български език се среща известно разминаване в терминологията (например: деца с нормално развитие, деца с типично развитие, деца без интелектуална недостатъчност и др.), което вероятно е проблем на превода или опит да се избегне многократното повторение.

Препоръчвам издаването на авторската образователна програма в печатно издание, тъй като нейната ефективност е научно доказана в този дисертационен труд и я намирам необходима и полезна за родители, за учителите в детските градини и началните класове, както в Гърция, така и в България.

По автореферата и публикациите

Авторефератът е с обем от 61 страници и коректно предава съдържанието на дисертацията. Публикациите на Йоанна Статопулу са 5 и покриват основните изследователски полета на дисертацията. Те са в специализирани научни издания, както и участия в научни форуми на Софийския университет „Св. Кл. Охридски“. Може да се прецени, че в хода на работата си Йоанна Статопулу е оповестила голяма част от научните си резултати в условията на научна дискусия.

В заключение: Рецензираният труд е самостоятелен, завършен и съдържа съществени оригинални приноси моменти. Изследването притежава необходимите качества и отговаря на изискванията за придобиване на образователната и научна степен „доктор“, предвидени в Закона за развитието на академичния състав в Република България. Това ми дава основание да дам положителна оценка на труда и да предложа на уважаемото научно жури за дисертационния труд „Изграждане на положително отношение към математиката при 5-7-годишни деца със и без лека интелектуална недостатъчност“ на Йоанна Евтимиос Статопулу да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 1.2. Педагогика (Предучилищна педагогика).

12.09.2019 г.